

Redovisning av uppdrag om sammanhållna yrkesutbildningar samt stödinsatser under införandet av regionalt yrkesvux

Härmed redovisas de delar av Uppdrag om förberedande åtgärder med anledning av förordningen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning (hädanefter kallad regionalt yrkesvux) (U2016/4619/GV) som inte handlar om fördelningsmodellen. Dessutom redovisas Uppdrag om sammanhållna yrkesutbildningar i gymnasieskolan (2017/1930/GV).

Sammanfattning

Inom kommunernas vuxenutbildning har det sedan en lång tid tillbaka erbjudits och genomförts yrkesutbildningar som är sammansatta av ett antal nationella yrkesämnen och kurser. Utbildningarna har ofta tagits fram av huvudmän och externa utbildningsanordnare i samverkan med en lokal, regional eller nationell företrädare för ett yrkesområde.

Skolverkets kartläggning av redan befintliga sammanhållna yrkesutbildningar har kunnat påvisa skillnader i bland annat sammansättningen av kurser, utbildningarnas längd och genomförande. Skolverkets arbete med uppdraget kring sammanhållna yrkesutbildningar har fokuserat på samråd med de nationella programråden och ett antal övriga intressenter på arbetsmarknadsområdet. Under arbetets gång har olika perspektiv framkommit gällande syfte, målgrupper och användningsområden för de nationellt sammanhållna yrkesutbildningarna.

De sammanhållna yrkesutbildningarna som senare i redovisningen benämns yrkespaket, är utformade utifrån de kompetenskrav som olika branscher ställer och anses lämpliga inom vuxenutbildningen, men kan passa olika bra för olika individer. Om en individuell bedömning visar att innehållet i ett yrkespaket passar, kan det även användas för elever inom gymnasieskolans introduktionsprogram och kan då med fördel kombineras med grundskoleämnena och med andra gymnasiala kurser utifrån individens behov. Vissa branschrepresentanter anser dock att de nationella yrkespaketen inom deras egen bransch inte bör tillämpas på introduktionsprogram.

Skolverkets arbete med att stödja och stimulera huvudmännen att införa regionalt yrkesvux påbörjades redan i slutet av år 2016 för att intensifieras under 2017 och då kompletteras med insatser för att även implementera yrkespaketen inom gymnasieskolans introduktionsprogram. Skolverket kommer att fortsätta samråda med programråden kring kompetensbehov och fler eller reviderade yrkespaket och insatserna för implementeringen av dem kommer att fortsätta även framöver.

Innehåll

REDOVISNING AV UPPDRAG OM SAMMANHÅLLNA YRKESUTBILDNINGAR SAMT STÖDINSATSER UNDER INFÖRANDET AV REGIONALT YRKESVUX	1
SAMMANFATTNING	1
INNEHÅLL	2
UPPDRAGEN	2
REDOVISNINGENS STRUKTUR SAMT ANVÄNDA BEGREPP	3
1 SYFTET MED SAMMANHÅLLNA YRKESUTBILDNINGAR	3
2 NATIONELLA YRKESPAKET	4
2.1 HUR HAR SKOLVERKET KOMMIT FRAM TILL FÖRSLAGEN?	4
2.1.1 <i>Samråd med de nationella programråden</i>	5
2.1.2 <i>Dialogmöten</i>	6
2.1.3 <i>Överväganden och utformning</i>	6
2.2 YRKESPAKET INOM GYMNASIAL VUXENUTBILDNING	6
2.2.1 <i>Befintliga yrkespaket</i>	7
2.3 SKOLVERKETS FÖRSLAG PÅ NATIONELLA YRKESPAKET	7
2.3.1 <i>Yrkespaketens påbyggbarhet</i>	9
2.3.2 <i>Kodsättning av de nationellt utformade yrkespaketen</i>	10
2.3.3 <i>Nationella yrkespaket inom vuxenutbildningen</i>	10
2.3.4 <i>En bilaga som kompletterar betyget</i>	10
2.4 YRKESPAKET I GYMNASIESKOLANS INTRODUKTIONSPROGRAM	11
2.4.1 <i>Yrkesintroduktion</i>	11
2.4.2 <i>Språkin introduktion</i>	12
2.4.3 <i>Erfarenheter från yrkesintroduktion</i>	13
3 INSATSER FÖR ATT STÖDJA OCH STIMULERA HUVUDMÄN	13
3.1 GENOMFÖRDA INSATSER FÖR ATT STÖDJA OCH STIMULERA HUVUDMÄNNEN VID UTVECKLING AV REGIONALT YRKESVUX	13
3.1.1 <i>Mötesplatser</i>	13
3.1.2 <i>Övriga aktiviteter och insatser</i>	14
3.2 STÖD- OCH STIMULANSÅTGÄRDER RIKTADE TILL GYMNASIESKOLANS INTRODUKTIONSPROGRAM	15
3.3 PLANERADE IMPLEMENTERINGSINSATSER	16
4 DISKUSSION	16
4.1 UTVECKLINGSMÖJLIGHETER MED NATIONELLA YRKESPAKET	16
4.2 ELEVERS RÄTTIGHET TILL FORTSATT STUDIER	17

Uppdragen

Skolverket fick den 27 oktober 2016 i uppdrag (U2016/4619/GV) att vidta vissa förberedelser för tillämpningen av förordningen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning (2016:937) och förordningen om ändring i förordningen om vuxenutbildning (2011:1108). Enligt uppdraget ska Skolverket utarbeta en fördelningsmodell som kan användas vid beslut om fördelning av statsbidrag för regionalt yrkesvux. Den delen av uppdraget redovisas separat till Regeringskansliet

(Redovisning av Fördelningsmodell inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning, dnr 2017:1233).

Enligt samma uppdrag ska Skolverket i samråd med de nationella programråden

- utforma förslag till sammanhållna yrkesutbildningar som svarar mot de kompetenskrav som olika branscher ställer, och
- utforma bilagor till utdrag ur betygs katalog för sammanhållna utbildningar inriktade mot yrkesområden inom regionalt yrkesvux.

Ovanstående två punkter ingår i denna redovisning.

Den 4 april 2017 fick Skolverket ett kompletterande uppdrag (U2017/1930/GV), om att se till att de sammanhållna yrkesutbildningar som föreslås för regionalt yrkesvux även kan tillämpas inom gymnasieskolans introduktionsprogram där så är lämpligt. Skolverket ska utforma förslagen så att de sammanhållna yrkesutbildningarna även kan fungera som påbyggbara utbildningspaket som stegvis kan leda till gymnasieexamen. Det kompletterande uppdraget ingår också i denna redovisning.

I de båda uppdragen står att Skolverket ska stödja och stimulera huvudmännens arbete, dels med att införa regionalt yrkesvux, dels med att förbereda erbjudandet av sammanhållna yrkesutbildningar inom gymnasieskolans introduktionsprogram. Dessutom ska Skolverket stimulera samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen när det gäller ett kommande erbjudande av sammanhållna yrkesutbildningar. I denna redovisning beskriver Skolverket även dessa stödinsatser.

Redovisningens struktur samt använda begrepp

Redovisningen inleds med en beskrivning av regeringens syfte med sammanhållna yrkesutbildningar. Därefter anges hur dessa är utformade, kan användas och slutligen vilka stöd- och stimulansåtgärder Skolverket har genomfört och planerar att erbjuda.

I uppdraget används begreppet sammanhållna yrkesutbildningar för en kombination av kurser som motsvarar behoven på arbetsmarknaden. I redovisningen används formuleringen sammanhållna yrkesutbildningar i de sammanhang texten hänvisar till vad som står i uppdraget. Inom vuxenutbildningen har begreppen yrkespaket eller kurspaket historiskt varit de begrepp som använts för en specifik sammansättning av kurser riktad mot ett visst yrkesområde. Begreppet yrkespaket används nu även i officiella sammanhang. Därför används benämningen yrkespaket i redovisningen i de sammanhang där det handlar om Skolverkets förslag.

1 Syftet med sammanhållna yrkesutbildningar

Syftet med den statliga satsningen på regionalt yrkesvux är att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Ett statsbidrag ska stimulera samverkan mellan kommuner, vilket ska leda till ett utökat antal

utbildningsplatser och ett breddat utbud av yrkesinriktad vuxenutbildning som möter de regionala behoven på arbetsmarknaden. Skolverkets förslag på fördelningsmodell redovisas i Fördelningsmodellen för fördelning av statsbidrag till regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning¹.

Ett annat syfte med regionalt yrkesvux är att bättre möta behoven av kompetens på arbetsmarknaden. En vuxen som väljer en sammanhållen yrkesutbildning ska vara trygg i att utbildningen består av de kurser vars innehåll motsvarar kraven för anställning. Av uppdraget om regionalt yrkesvux framgår att de kompetenskrav som finns för ett visst yrke i en region vanligtvis överensstämmer väl med kompetenskraven för samma yrke i en annan region. Därför ska nationella förslag på sammanhållna yrkesutbildningar kunna underlätta för huvudmännen att erbjuda ett bredare utbud av yrkesutbildningar.

Ett nationellt framtaget yrkespaket ska också kunna användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram där så är lämpligt. Nya vägar behöver prövas för att erbjuda ungdomar påbyggbara yrkesutbildningar som ger dem möjlighet att stegvis närma sig en gymnasieexamen eller en mer strukturerad väg ut i arbetslivet.

2 Nationella yrkespaket

En person som väljer att gå ett nationellt yrkespaket ska vara trygg i att utbildningen består av kurser som motsvarar kraven för anställning. De nationella yrkespaketen ska kunna användas i hela landet. Huvudmännen kan sedan välja om och hur de ska använda förslagen.

2.1 Hur har Skolverket kommit fram till förslagen?

De förslag på nationella yrkespaket som presenteras av Skolverket är framtagna efter en lång process. Olika metoder har prövats för att de förslag som slutligen presenteras ska kunna svara mot de olika behov som uttryckts i uppdragen. Ett yrkespaket ska enligt uppdragen:

- bestå av de kurser vars innehåll motsvarar kraven för anställning

För att få en uppfattning om hur befintliga yrkespaket som i dag erbjuds lokalt inom vuxenutbildningen ser ut och hur stor variationen är mellan yrkespaket som ska leda till samma sysselsättning, gjorde Skolverket en inventering av utbudet i landet.² Sammanställningen visar att det finns en stor variation i det befintliga utbudet av yrkespaket, både inom och mellan olika yrkesinriktningar. Vissa paket har samma benämning men olika kurssammansättning, andra har olika benämningar men består av samma kurser. Yrkespaket som sägs kunna leda till anställning inom samma yrkesområde kan variera till både innehåll och omfattning. Dessa variationer kan göra att det blir otydligt för elever, lärare och arbetsgivare att förstå vilket

¹ Dnr 2017:1233.

² Inventeringen gjordes genom att hämta utbudet hos landets sex största kommuner, hos samtliga deras utbildningsanordnare och därefter genom stickprov i ett antal mindre kommuner.

yrkeskunnande och vilka anställningsmöjligheter en utbildning verkligen kan leda till. Därför bör det befintliga utbudet ”standardiseras” så att ett nationellt yrkespaket kan visa vilken kurssammansättning som rekommenderas på nationell nivå.

- vara en snabbare väg ut till arbetslivet

Det finns behov av arbetskraft på arbetsmarknaden och det finns också många personer som behöver komma ut i arbete, många av dem nyanlända eller personer utan fullständig gymnasieexamen. På grund av efterfrågan på arbetsmarknaden är det idag möjligt för vissa personer att få jobb utan avsedd utbildning, men för dem som har lite svårare att få anställning utan formell utbildning kan en kortare yrkesutbildning vara till hjälp. Det bör därför finnas kortare nationella yrkespaket i den mån en sådan utbildning kan leda till anställning.

- kunna användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram där så anses lämpligt

Om en individuell bedömning visar att innehållet i ett yrkespaket passar för en elev kan det användas för att förbereda för elevens etablering på arbetsmarknaden. Paketet kan med fördel kombineras med grundskoleämnena för att ge möjlighet till behörighet till ett nationellt program, liksom med gymnasiala kurser utöver de som ingår i ett visst yrkespaket, utifrån individens behov.

- fungera som påbyggbara utbildningspaket som stegvis kan leda till gymnasieexamen

I vissa fall kan ett yrkespaket inom gymnasieskolans introduktionsprogram leda till anställning. Efter en tid i arbetslivet då individen skaffat sig ytterligare kunskaper kanske personen hittar ny motivation och vill studera vidare. En fullständig gymnasieexamen ger bättre förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden så de som vill studera vidare behöver ges sådan möjlighet. Därför måste de nationella yrkespaketen bestå av kurser som går att bygga vidare på och möjligheter för fortsatta studier måste ges.

2.1.1 Samråd med de nationella programråden

För att de nationella yrkespaketen ska utformas utifrån aktuella krav för anställning har Skolverket genomfört samråd med de nationella programråden och dialogmöten med andra aktörer på arbetsmarknaden.

Samråd med de nationella programråden har skett i flera steg. Inledningsvis presenterade Skolverket för alla nationella programråd en möjlig modell för etappuppdelning av yrkeskurserna inom de nationella gymnasieprogrammen. De nationella programråden för varje yrkesprogram har därefter fått utforma egna förslag på yrkespaket. Som ett ytterligare steg har de nationella programråden fått ta ställning till förslag som tagits fram av Skolverket baserat på redan befintliga och vanligt förekommande yrkespaket, med syftet att standardisera det befintliga utbudet av yrkespaket inom vuxenutbildningen för att få fram ett mer enhetligt utbud som kan rekommenderas på nationell nivå.

Frågor som har diskuterats med de nationella programråden är bland annat var den största arbetskraftsbristen finns, kursinnehåll och paketsammansättningar samt vad som egentligen behövs för att en individ ska vara anställningsbar. Ett nationellt programråd kan innefatta kompetens som spänner över flera olika branscher. I syfte att förankra förslagen till yrkespaket har det i vissa fall också förts diskussioner med enskilda ledamöter och andra experter från respektive bransch. De kan i sin tur ha arbetat med och förankrat förslagen inom den egna branschen.

2.1.2 Dialogmöten

Skolverket har utöver samråden med de nationella programråden genomfört dialogmöten med Arbetsförmedlingen, Svenskt Näringsliv, SKL och LO för att i möjligaste mån kunna beakta sådana faktorer som anses vara generellt viktiga vid utformningen av yrkespaket, för att utbildningen ska leda till anställningsbarhet. Från dialogmötena har Skolverket bland annat fått med sig följande:

- Kommunernas vuxenutbildning ses som en outnyttjad resurs.
- Det kan finnas en risk att ungdomar inte tycker att det är värt att läsa ett helt program om man kan få motsvarande jobb efter ett mindre paket.
- Det är viktigt att titta på olika behörighets- och säkerhetskrav samt åldersgränser när yrkespaket utformas, särskilt om de ska användas på gymnasieskolans introduktionsprogram.
- Utifrån hur jobben och en typisk arbetsdag ser ut får ett yrkespaket inte leda till arbetsuppgifter som inte är realistiska att en enskild individ genomför. Det kan till exempel handla om ett delmoment i en större process som en arbetsgivare inte anställer en enskild person för.
- Det är viktigt att skilja på långsiktig anställningsbarhet och vad som i ett kortare perspektiv kan ge möjligheter till jobb.
- Det är viktigt att tillföra resurser för handledning, både för individen som studerar och för dem som tar emot individen på arbetsplatsen.

2.1.3 Överväganden och utformning

Utifrån resultaten från samråd och dialogmöten har Skolverket tagit beslut om hur de nationella yrkespaketen ska utformas och benämnas. För de yrkespaket som presenteras i denna redovisning gäller att i de kontakter Skolverket har haft har det till övervägande del funnits ett stöd för att paketen bör kunna leda till en anställning. Paketen är utformade för att ge de yrkeskunskaper som kan ligga till grund för en sådan anställning. De innehåller därmed inte kurser av mer generell karaktär, men som individen kan behöva komplettera med utöver yrkespaketet, till exempel kurser i samhällskunskap, svenska, svenska som andraspråk eller matematik.

2.2 Yrkespaket inom gymnasial vuxenutbildning

Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (komvux) syftar enligt skollagen (2010:800) till att ge vuxna kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan ska ge. Vuxna ska även ges möjlighet att utveckla sina

kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Vuxenutbildning inom ramen för skolväsendet ska i stor utsträckning anpassas utifrån den enskilda eleven. Vuxna elever som redan har erfarenheter kunskaps- och kompetensmässigt ska ges möjlighet att validera sina kunskaper. De ska även kunna kombinera studier inom en skolform med andra skolformer inom vuxenutbildningen. Dessutom ska det vara möjligt att studera på hel- eller deltid samt ha arbetsplatsförlagt lärande.

En väl fungerande vägledningsinsats är av stor vikt inom vuxenutbildningen. Inom vuxenutbildningen är det mindre vanligt att elever tar en fullständig gymnasieexamen. Vuxna har ofta önskemål om yrkesutbildningar som leder till arbete så snart som möjligt efter genomförd utbildning. De bedömer sina förutsättningar att ta del av utbildning utifrån önskemål om arbete inom ett lokalt eller regionalt arbetsmarknadsområde, vilka ekonomiska villkor som gäller för att delta i studier samt i vilken utsträckning sådana faktorer kan påverka valet av kommande utbildning.

2.2.1 Befintliga yrkespaket

Huvudmän eller enskilda utbildningsanordnare i vuxenutbildningen har sedan det förra Kunskapslyftet, som inleddes 1997, utvecklat och i hög grad erbjudit yrkespaket inom olika kunskapsområden, med en viss variation på omfattning och innehåll av yrkesämnena. Utbildningarna har tjänat ett syfte, men bristen på likvärdighet har ofta upplevts som besvärande. För en potentiell elev eller arbetsgivare har det inte alltid varit möjligt att värdera hur en yrkesutbildning av olika omfattning och med skillnader i innehåll kan jämföras och värderas på en aktuell arbetsmarknad. Trots skillnaderna är det dock många som har läst någon typ av yrkespaket och därefter fått ett jobb.

2.3 Skolverkets förslag på nationella yrkespaket

I tabell 1 nedan presenteras en sammanställning av de nationella yrkespaket som Skolverket har tagit fram. Varje yrkespaket presenteras individuellt som bilaga till redovisningen.

De nationella yrkespaketen är framtagna utifrån ett nationellt perspektiv och speglar inte specifika regionala behov på arbetsmarknaden. De kommer att behöva uppdateras när revideringar av ämnen och kurser genomförs, ämnen delas eller nya kommer till eller på grund av att efterfrågan på arbetsmarknaden förändras.

De nationella yrkespaketen ska

- bestå av de kurser vars innehåll motsvarar kraven för anställning
- vara en snabbare väg ut till arbetslivet
- kunna användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram där så anses lämpligt
- fungera som påbyggbara utbildningspaket som stegvis kan leda till gymnasieexamen

Detta innebär att behoven är väldigt olika, och det är inte säkert att alla yrkespaket är lämpliga i alla sammanhang. Alla nationella yrkespaket är utformade utifrån de kompetenskrav som olika branscher ställer och anses lämpliga inom vuxenutbildningen, men de kan passa olika bra för olika individer utifrån deras förutsättningar och önskemål om vad studierna ska leda till.

Vad gäller gymnasieskolans introduktionsprogram behöver en individuell bedömning göras av om innehållet i ett yrkespaket är lämpligt för att förbereda en viss elev för etablering på arbetsmarknaden. Paketerna kan dessutom med fördel kombineras med grundskoleämnen för att ge möjlighet till behörighet till ett nationellt program, liksom med gymnasiala kurser utöver de som ingår i ett visst yrkespaket, utifrån individens behov. Det förekommer dock att branschrepresentanter gör bedömningen att yrkespaket inte bör tillämpas på introduktionsprogram.

Tabell 1 Sammanställning av Nationella yrkespaket

Benämning	poäng
Anläggningsförare	1 200
Beläggningsarbetare	900
Bergarbetare	1 200
Betongarbetare	1 100
Glastekniker	1 200
Golvläggare	1 100
Håltagare	1 000
Murare	1 000
Målare	1 000
Plattsättare	1 200
Plåtslagare	1 100
Stenmontör	1 200
Ställningsbyggare	1 200
Takmontör	1 200
Träarbetare	1 000
Undertaksmontör	1 200
Väg- och anläggningsarbetare	1 100
Barnskötare - Elevassistent Bas	900
Påbyggnadspaket Barnskötare	400
Påbyggnadspaket Elevassistent	400
Arbete inom barnomsorgen	500
Aktivitetsledare fritidshem	500
Idrotts- och fritidsanläggning	800
Yrkesförare persontransport	500
Yrkesförare godstransport 1	600

Yrkesförare godstransport 2	800
Administratör	400
Ekonomi- och redovisningsassistent	700
Säljstöd företagsförsäljning	800
HR-assistent	700
Inköpsassistent	500
Assistent marknadsföring	700
Kundvärd reception	400
Gästvärd	500
Gästvärd - försäljning/guest relations/eventvärd	900
Frisöraspirant	1 500
Floristaspirant	1 500
Industri Bas	700
Påbyggnadspaket CNC	600
Påbyggnadspaket Underhåll	500
Påbyggnadspaket Svets	500
Påbyggnadspaket Sågverk	400
Påbyggnadspaket Grafisk produktion	400
Påbyggnadspaket Industriell träbyggnad	400
Påbyggnadspaket Träindustriteknik	300
Djurskötare i mjölkproduktion	600
Skötsel av utemiljöer	600
Kock	1 400
Servitör	1 400
Ventilationsmontering Bas	800
Påbyggnadspaket Ventilation	800

2.3.1 Yrkespaketens påbyggbarhet

För vissa av yrkespaketen finns framtagna förslag på påbyggnadspaket och för många yrkespaket finns förslag på lämpliga kurser att komplettera med, för att få en bredare eller djupare kunskap inom området. Även påbyggnadspaketerna finns med i sammanställningen av nationella yrkespaket ovan. Det är även möjligt att kombinera flera nationella yrkespaket eller komplettera med andra enstaka kurser än de rekommenderade, utifrån önskemål och behov. Alla nationella yrkespaket består av gymnasiala kurser som kan kombineras och användas för behörigheter och examen. Rätten att delta i kommunal vuxenutbildning spelar här stor roll för elevens möjlighet att bygga på sin utbildning.

2.3.2 Kodsättning av de nationellt utformade yrkespaketen

För att veta hur väl de nationella yrkespaketen leder till de önskade resultaten behöver användningen av dem och etableringen på arbetsmarknaden efter studierna följas upp. För att underlätta registrering och uppföljning tilldelas därför de nationella yrkespaketen en egen kod som kan användas både inom vuxenutbildningen och gymnasieskolans introduktionsprogram. Samma system för kodsättning kommer att rekommenderas även för regionalt framtagna yrkespaket. Hur koden är konstruerad och hur den ska utformas kommer att framgå i skriften *Förklaring till Skolverkets kodsysteem*³.

2.3.3 Nationella yrkespaket inom vuxenutbildningen

Ett nationellt yrkespaket är utformat för att kunna leda till anställningsbarhet eller ligga till grund för vidare studier. Vissa av de nationella yrkespaket som Skolverket nu föreslår innehåller delvis nya sammansättningar av kurser utifrån uttalade branschönskemål. Majoriteten av paketen är dock en standardisering av det befintliga utbudet av yrkespaket, som i många fall även de har tagits fram med stöd av branscher. En fördel med ett standardiserat utbud är att det underlättar för både elever och arbetsgivare att förstå vilket yrkeskunnande och vilka anställningsmöjligheter en utbildning verkligen kan leda till. Det underlättar även för en elev om hon eller han behöver flytta och fortsätta sina studier någon annanstans i landet.

För en del elever kan det bli aktuellt att kombinera två yrkespaket, till exempel kunskaper inom matlagning och kunskaper inom administrationsarbete. En sådan kombination kan visa sig vara värdefull för arbete på ett mindre café där det krävs att kunna hantera flera olika typer av yrkeskunskaper.

Inom regionalt yrkesvux kan nationella yrkespaket bidra till möjligheterna att erbjuda ett bredare utbud av yrkesutbildningar, genom att kommunerna inom regionen kan samverka och fördela utbildningar mellan varandra, så att alla kommuner inte enskilt utan i samverkan kan erbjuda alla yrkespaket.

Det kommer fortfarande att vara möjligt att lokalt eller regionalt bestämma om andra sammanhållna yrkesutbildningar än de nationellt framtagna yrkespaketen. Det är då viktigt att tydliggöra vad det regionala yrkespaketet innehåller och vilka behov på arbetsmarknaden paketet motsvarar så att den enskilda eleven och arbetsgivaren förstår vilket yrkeskunnande och vilka anställningsmöjligheter en utbildning verkligen kan leda till. Möjligheten att komplettera ett yrkespaket med enstaka kurser, alternativt endast läsa enstaka kurser kommer också fortfarande att finnas kvar.

2.3.4 En bilaga som kompletterar betyget

Efter ett yrkespaket, oavsett om det är nationellt, lokalt eller regionalt beslutat, ska elevens betyg kompletteras med en bilaga som tydligt redogör för vilket yrkesområde en viss utbildning är avsedd för. Bilagan ska även beskriva utbildningens om-

³ https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.171903!/Forklaring_till_Skolverkets_kodsysteem_2017-10-05.pdf

fattning och om den i någon del genomförts i form av lärlingsutbildning. Dokumentationen kan bidra till att underlätta för arbetsgivare att förstå vilka arbetsuppgifter utbildningen har förberett eleven för. För de nationella yrkespaketen kommer förslag på utformning och formuleringar att tas fram. För regionalt utformade yrkespaket kan dessa förslag fungera som mall, men det är viktigt att formuleringarna görs om så att de motsvarar syfte och innehåll för den aktuella utbildningen. Vägledning för detta ges i stödmaterialet *Dokumentera yrkeskunskaper från introduktionsprogrammet yrkesintroduktion*⁴ som trots att det främst riktar sig till gymnasieskolans introduktionsprogram innehåller användbar information också för vuxenutbildningen. Ett exempel på bilaga finns som bilaga 1 i denna redovisning.

2.4 Yrkespaket i gymnasieskolans introduktionsprogram

2.4.1 Yrkesintroduktion

Yrkesintroduktion är ett av fem introduktionsprogram och vänder sig till elever som inte är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram. Utbildningen är yrkesinriktad och kan antingen leda till studier på ett yrkesprogram eller underlätta för etablering på arbetsmarknaden. Skolverket bedömer att det är särskilt lämpligt att tillämpa yrkespaket inom ramen för introduktionsprogrammet yrkesintroduktion, med anledning av att det är det introduktionsprogram som har yrkesutbildning som huvudsakliga syfte och att programmet kan utformas för en grupp elever.

Programmet har ingen nationellt fastställd struktur eller längd och den reglering som finns om vad utbildningen ska och får innehålla är översiktlig. Detta ger huvudmannen för utbildningen stora möjligheter att utforma utbildningar utifrån lokala förutsättningar, elevernas behov och i samverkan med det lokala arbetslivet. Det är huvudmannens ansvar att besluta om en plan för utbildning inom introduktionsprogrammen.⁵ Skolverket har tagit fram ett stödmaterial, *Yrkesintroduktion av varierande längd*⁶ (Skolverket 2017), där det finns olika modeller för programmets utformning. En av modellerna föreslår etappindelad utbildning där varje etapp har som syfte att leda till arbete inom ett område, till exempel vård och omsorg, samt möjlighet att fördjupa och bredda elevens yrkeskunnande. Det är möjligt för eleven att läsa en eller flera etapper. Denna modell erbjuder ett exempel på hur ett yrkespaket kan passa inom gymnasieskolans introduktionsprogram.

Vid tillämpning av yrkespaket inom introduktionsprogrammen ser Skolverket att det är viktigt att gymnasieskolans tredelade uppdrag – att förbereda för fortsatta studier och yrkesliv, att förbereda för aktivt deltagande i samhällslivet samt främja harmonisk utveckling till ansvars-kännande människor – tas i beaktande. Introduktionsprogrammen har på så sätt ett bredare uppdrag än att förbereda för en anställning, och ett yrkespaket inom t.ex. introduktionsprogrammet yrkesintroduktion måste organiseras så att hela detta uppdrag tillgodoses.

⁴ www.skolverket.se

⁵ 17 kap. 7 § skollagen (2010:800).

⁶ www.skolverket.se

Alla elever har rätt till studie- och yrkesvägledning och skolan har ett viktigt och omfattande uppdrag att stödja eleverna i att göra väl underbyggda studieval. Skolverket konstaterar att skolans studie- och yrkesvägledning kommer att vara av stor betydelse vid planering av yrkespaket och elevers val till dessa.

Hur elevens kunskaper från yrkesintroduktion kan dokumenteras finns beskrivet som exempel i stödmaterialet *Dokumentera yrkeskunskaper från introduktionsprogrammet yrkesintroduktion*⁷. Den bilaga till utdrag ur betygskatalog som enligt uppdraget ska utformas inom regionalt yrkesvux behöver inte användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram eftersom motsvarande information ska anges i gymnasieintyget.

Elever på yrkesintroduktion som så önskar ska ges möjlighet att förberedas för studier på ett yrkesprogram. Regleringen av rättigheten att delta i kommunal vuxenutbildning samt urvalet till utbildningen kan påverka elevens reella möjligheter att fullfölja utbildningen inom ramen för vuxenutbildningen. I många fall blir möjligheten för eleven att få en yrkesexamen efter gymnasieskolan inom ramen för kommunal vuxenutbildning viktig och validering kan bli ett viktigt verktyg i dessa fall.

2.4.2 Språkintröduktion

Språkintröduktion är i dag det fjärde största programmet i gymnasieskolan med 35 900 elever läsåret 2016/17. Språkintröduktion syftar till att erbjuda en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket så att nyanlända elever har möjlighet att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.⁸ Skolinspektionens granskning från våren 2017 visar på brister i skolornas förmåga att möta elevernas behov.⁹ Skolinspektionen menar att huvudmän och skolor behöver utveckla kvaliteten på språkintröduktion för att inte riskera långtgående konsekvenser i form av ökat utanförskap för denna redan utsatta målgrupp.

Språkintröduktion ska i huvudsak innehålla utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket. Av 17 kap 11 § skollagen framgår att yrkesintroduktion och individuellt alternativ inte står öppna för elever som läser på språkintröduktion.

Elever på språkintröduktion är en heterogen grupp. För att möta den målgruppens behov ser Skolverket att det finns behov av att förtydliga möjligheten för elever som läst språkintröduktion att övergå till bland annat intröduktionsprogrammet yrkesintroduktion. Skolverket har tillstyrkt regeringens förslag¹⁰ om att i skollagen förtydliga målgruppen för individuellt alternativ och yrkesintroduktion. Det är huvudmannen som avgör om det ska finnas en beskrivning av vilka språkliga förkunskaper som krävs för att kunna gå på yrkesintroduktion. Det kan i vissa fall även vara möjligt att integrera yrkeskurser i språkintröduktion.

⁷ www.skolverket.se

⁸ 17 kap. 3 och 12 §§ skollagen (2010:800).

⁹ Skolinspektionen (2017). *Språkintröduktion i gymnasieskolan*.

¹⁰ *Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet* (SOU 2017:54), avsnitt 8.4.4.

2.4.3 Erfarenheter från yrkesintroduktion

Skolverket har genomfört ett dialogmöte med skolor som ansökt om statsbidrag för att utveckla yrkesintroduktion. Dessa skolor lyfte bland annat fram elevens språkkunskaper som viktiga för att lyckas. Deras erfarenhet visar att apl (arbetsplatsförlagt lärande) och praktik har varit en utmaning för elever med sämre språkkunskaper. En lösning kan vara att göra det möjligt för lärare och studiehandledare att följa eleven under sådana perioder. Det skulle också underlätta för dessa elever om modersmållärare eller yrkeslärare fanns med som resurs vid apl, praktik eller karaktärsämnesundervisning.

Under åren 2013–2016 hade Skolverket i uppdrag att bidra till att utveckla kvaliteten i introduktionsprogrammet yrkesintroduktion. I samband med detta genomförde Skolverket djupintervjuer med 13 ungdomar som studerat på yrkesintroduktion och som efter utbildningen gått ut i arbete. Utifrån de intervjuade ungdomarnas upplevelse av yrkesintroduktion identifierar Skolverket några framgångsfaktorer. Det handlar om en kombination av praktiskt arbete, där eleverna förstår nyttan med utbildningen, och individanpassning, där relation mellan lärare och elev respektive handledare och elev är av betydelse och att eleverna ges möjlighet att systematiskt växa in i sin praktik och sitt kommande yrkesutövande.¹¹

3 Insatser för att stödja och stimulera huvudmän

3.1 Genomförda insatser för att stödja och stimulera huvudmännen vid utveckling av regionalt yrkesvux

3.1.1 Mötesplatser

Som ett led i Skolverkets uppdrag att stödja och stimulera huvudmännen inom uppdraget om regionalt yrkesvux har tio så kallade mötesplatser anordnats runt om i landet under 2017. De primära målgrupperna har varit huvudmän för vuxenutbildning, förvaltningschefer och rektorer med ansvar för regionalt yrkesvux, personer med regionalt utvecklingsansvar och Arbetsförmedlingen.

Mötesplatserna innehöll information från Skolverket om statsbidragens ansökningsomgång 1 och 2 samt om ansökan inför 2018. Vidare fanns inslag om kvalitet i arbetsplatsförlagt lärande (apl), organisering av apl samt samverkan med arbetslivet via regionala yrkesråd.

Arbetsförmedlingen informerade om aktuella nationella kompetensbehov.

Representanter från verksamheter med regionalt utvecklingsansvar gav exempel på hur samverkan med kommuner som anordnar regionalt yrkesvux har utvecklats. Strukturerade dialoger gav också möjlighet till erfarenhetsutbyte mellan deltagarna. I dessa framkom hur huvudmännen samverkar med varandra och andra för att ut-

¹¹ Skolverket (2015). Elevröster om yrkesintroduktion som en väg till ett arbete.

veckla ett brett utbud av yrkesutbildning, hur detta bidrar till kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden samt hur de samverkar för att rekrytera elever till utbildningarna.

I november och december anordnades ytterligare fem mötesplatser. Även denna gång var den primära målgruppen huvudmän, men även andra målgrupper deltog.

Utbildningsdepartementet inledde samtliga mötesplatser med information om arbetsmarknad, integration och utbildning och hur dessa politikområden hänger ihop.

Vidare informerade Skolverket om uppföljning, statsbidrag, fördelningsmodeller och om de kommande yrkespaketen.

Skolverkets nationella ESF-finansierade projekt RegioVux medverkade med exempel på aktuellt utvecklingsarbete. Regionala exempel på hur kommunerna anordnar yrkesutbildning i kombination med olika former av språkstöd eller i kombination med sfi och svenska som andraspråk fick stort utrymme på agendan. Insprängda dialoger gav möjlighet till fortsatt idé- och erfarenhetsutbyte.

3.1.2 Övriga aktiviteter och insatser

Utöver Mötesplatser för regionalt yrkesvux har Skolverket genomfört aktiviteter och insatser med syfte att stödja och stimulera huvudmännens arbete med regionalt yrkesvux.

En vuxenutbildningskonferens i november 2016

I november 2016 anordnade Skolverket en vuxenutbildningskonferens i Stockholm med fokus på kommande förändringar när det gäller riktade statsbidrag och andra aktuella frågor inom kommunernas vuxenutbildning. Drygt 400 företrädare för kommuner och övriga myndigheter deltog i konferensen.

Regionala dialoger om vuxenutbildning

Skolverket har under uppdragsperioden fortsatt att genomföra regionala dialoger om vuxenutbildning. Ett av dialogernas syften är att följa kommunernas arbete med yrkesutbildning och riktade statliga satsningar. Information om och diskussion kring regionalt yrkesvux har varit en viktig programpunkt i dialogerna under 2016–2017.

Under uppdragsperioden genomfördes cirka 25 dialoger med i genomsnitt 25–30 deltagare per dialog. Målgrupper för dialogerna har varit ansvariga chefer (rektorer/skolledare, verksamhetschefer, förvaltningschefer) och politiker med ansvar för kommunernas vuxenutbildning samt Arbetsförmedlingen, regionala företrädare, samordnare och andra aktörer med utvecklingsansvar för vuxenutbildning. De största deltagargrupperna utgjordes av rektorer (36 procent), politiker (16 procent), förvaltnings- och verksamhetschefer (14 procent) och representanter från Arbetsförmedlingen (7 procent).

I utvärderingar lyfts dialogernas roll både som ett viktigt stöd och ett startskott/en grogrund för kommunernas vidareutveckling. Det framgår att deltagarna uppskattar dialogformen och många lyfter vikten av att flera olika aktörer deltar.

Forum kring yrkesutbildning och arbetsplatsförlagt lärande

I december anordnades en dag med fokus på yrkesutbildning och apl. Under dagen medverkade företrädesvis branschorganisationer samt organisationer som ansökt om och beviljats statsbidrag för att stödja utvecklingen av regionala stödstrukturer och samverkan mellan utbildning och arbetsliv.

Ett strukturerat idé- och erfarenhetsutbyte mellan insatserna genomfördes samtidigt.

Läringsutbildning inom regionalt yrkesvux

I mars 2017 genomfördes en konferens om lärlingsutbildning för att ge stöd för att utveckla lärlingsutbildning inom regionalt yrkesvux. Konferensen hölls på Arlanda och dagen innehöll information, föreläsningar och tid för erfarenhetsutbyte kring lärlingsutbildning. Exempel på frågor som behandlades var kommunsamverkan och apl.

Webbplatsinformation

För att kunna ge både bred och djup information som stöd till kommunernas arbete med regionalt yrkesvux har en särskild webbplatsgång skapats (www.skolverket.se/regionaltyrkesvux). På webbplatsen finns allmän information, vanligt förekommande frågor och svar samt länkar till fördjupad information och ansökan för respektive statsbidrag. Målgrupperna har informerats om webbplatsadressen vid Skolverkets olika insatser och aktiviteter rörande regionalt yrkesvux.

Webbplatsen har haft drygt 1 600 unika sidvisningar under perioden mars–september 2017.

Funktionsbrevlåda

Regionalt yrkesvux innebär flera nyheter och ändrade villkor. Skolverket har skapat en dedikerad funktionsbrevlåda (statsbidragvux@skolverket.se) för att snabbt kunna svara på kommunernas frågor om statsbidraget. Funktionsbrevlådans e-postadress har frekvent kommunicerats till målgrupperna vid Skolverkets olika insatser och aktiviteter rörande regionalt yrkesvux.

Frågorna som inkommer till funktionsbrevlådan speglar vad som är aktuellt för tillfället. En majoritet av frågorna är av teknisk karaktär, t.ex. kring redovisning av poäng, detaljer i ansökan och vad som är tillåtet och inte i förhållande till förordningen. Vid perioder av hög belastning har det inkommit upp till cirka tio frågor per dag.

3.2 Stöd- och stimulansåtgärder riktade till gymnasieskolans introduktionsprogram

I syfte att stödja och stimulera huvudmännen att förbereda erbjudandet av nationella yrkespaket inom gymnasieskolans introduktionsprogram har information kring paketen getts på ett antal konferenser och möten under hösten 2017. Vid konferenser för lärare och rektorer inom gymnasiesärskolan respektive introduktionspro-

grammen har tonvikt lagts på möjligheter för respektive elevgrupper. Informationen har också handlat om möjliga vägar efter utbildningarna, såsom arbetsliv eller studier inom gymnasieskolan eller vuxenutbildningen.

Under dessa möten och konferenser har vikten av samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen poängterats för att främja och möjliggöra erbjudandet av yrkespaket.

3.3 Planerade implementeringsinsatser

I samband med redovisningen av detta uppdrag kommer information om färdiga och kommande nationella yrkespaket läggas ut på Skolverkets webbplats.

Skolverket kommer att sprida information och lärande exempel om de nationella yrkespaketen via mötesplatser, där dialog kring målgrupp, organisation och mål för utbildningen äger rum hos huvudmän, rektorer, branschföreträdare, studie- och yrkesvägledare, lärare samt elever inom såväl gymnasieskolans introduktionsprogram som vuxenutbildningen. Avsikten är att främja samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Inför 2018 planeras ett antal implementeringsinsatser. Syftet med dessa är främst att sprida den kunskap som behövs för att anordna och informera om yrkespaketen, hur man kan arbeta med dem samt möjligheter till såväl övergång till arbetsmarknaden som till utbildningar inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Målgrupper för implementeringen är huvudmän, rektorer samt studie- och yrkesvägledare för grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolans introduktionsprogram, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen. Det är även viktigt att nå ut till branscher och företag. Implementeringen kommer att samordnas med vissa av Skolverkets andra insatser.

4 Diskussion

4.1 Utvecklingsmöjligheter med nationella yrkespaket

Antalet nationella yrkespaket varierar mellan olika yrkesområden, vilket bland annat beror på hur efterfrågan inom ett visst område ser ut, hur starkt reglerad branschen är eller hur väl befintlig utbildning svarar mot branschens behov. Skolverket avser att fortsätta utforma och vid behov revidera förslagen till nationella yrkespaket så att de överensstämmer med behoven på arbetsmarknaden.

De utformade förslagen kan innebära ett ökat intresse för branscher att fortsatt synliggöra vilket utbildningsinnehåll de bedömer att en elev har mest nytta av för inträde på arbetsmarknaden. En beskrivning av innehållet i ett nationellt yrkespaket kan även underlätta arbetet med validering inom yrkesområdet.

Vad det i praktiken kan betyda att ”utforma förslagen så att de sammanhållna yrkesutbildningarna även kan fungera som påbyggbara utbildningspaket som stegvis kan leda till gymnasieexamen” tycks variera mellan olika yrkesområden och

branscher. Inom en del områden är det möjligt att hitta delar av ett gymnasieprogram som kan vara lämpliga att dela upp i bas och påbyggnadspaket, inom andra områden anser de nationella programråden att en elev behöver läsa samtliga yrkeskurser som motsvarar de kurser som finns inom det nationella yrkesprogrammet. En diskussion om detta kommer att fortgå mellan Skolverket, de nationella programråden och andra branschföreträdare.

4.2 Elevers rättighet till fortsatta studier

Rätten till behörighetsgivande utbildning inom komvux på gymnasial nivå omfattar grundläggande och särskild behörighet eller särskilda kunskaper för utbildning på yrkeshögskolan, men ger ingen rätt till studier som syftar till en fullständig yrkesexamen. I uppdraget som gäller gymnasieskolans introduktionsprogram anges att ”Regeringens mål är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Vidare ska utbildningssystemet möjliggöra ett livslångt lärande och skapa förutsättningar för utbildning och bildning.” Det är därför av stor betydelse att elever som läser ett yrkespaket och så önskar, har möjlighet att komplettera till en fullständig yrkesexamen. Det kan även förekomma att en elev påbörjar studier enligt ett nationellt yrkespaket inom yrkesintroduktion, och behöver fortsätta dessa studier inom vuxenutbildningen.

Redan i dag finns möjligheterna att söka enstaka kurser och fortsättningspaket för att uppnå fullständig yrkesexamen inom vuxenutbildningen, men alla sökande är inte garanterade plats.

Utbildningsdepartementet

2017-12-15
18 (18)
Dnr 2016:1694
Dnr 2017:702

Bilaga 1 Exempel på bilaga till utdrag ur betygskatalog för det nationella yrkespaketet Kock

SAMMANHÅLLEN YRKESUTBILDNING – BILAGA TILL UTDRAG UR BETYGSKATALOG	
Yrkesområde eller yrkesområden som den sammanhållna utbildningen är avsedd för:	
KOCK 1400 gymnasiepoäng.....Kod: RLNYA	
Skolform	Sidnr:.....
Datum för utfärdande	
Huvudman	Skolenhetskod

Efternamn, tilltalsnamn	Personnummer
-------------------------------	--------------------

Utbildningen har genomförts som lärlingsutbildning
☐ Ja ☐ Nej

Kurser i den sammanhållna yrkesutbildningen som eleven genomfört	Kurskod
Hygien Livsmedels- och näringskunskap 1 Branschkunskap inom restaurang och livsmedel Service och bemötande 1 Mat och dryck i kombination Matlagning 1 Servering 1 Matlagning 2 Matlagning 3 Matlagning 4 Specialkoster	HYGHYG0 LIVLIV01 MÅTBRC0 SEVSEV01 MACMAT0 MALMAL01 SERSER01 MALMAL02 MALMAL03 MALMAL04 MALSPÉ0

<p>Kunskaper, kompetenser och förmågor som utbildningen syftar till:</p> <ul style="list-style-type: none"> - förmåga att arbeta inom restaurangverksamhet med matlagning, servering och bararbete. - färdigheter att arbeta i livsmedelsproduktion med traditionella och moderna hantverksmässiga metoder. - kunskaper om måltiden som helhet. - kunskaper om försäljning, hygien, näringslära, specialkoster och alkoholserving. - kunskaper om exponering och skyltning av varor och tjänster. - kunskaper om livsmedel och måltider i olika kulturer. - kunskaper om etiska frågor inom hela livsmedelskedjan, försäljning och hållbar utveckling. - förmåga att arbeta med ansvar, kvalitetsmedvetenhet och företagsekonomisk förståelse. - förmåga att kommunicera, samverka med andra och bemöta kunder. - kunskaper om arbetsmiljö och arbetsorganisation samt förmåga att arbeta säkert och ergonomiskt. - förmåga att planera, genomföra och utvärdera sin arbetsprocess.

Rektors underskrift

Rektors namnförtydligande